

Mária Martina Marthini

Lazár, pod' (von)!

svedectvo potrápenej viery

Lazár, pod' (von)!

Svedectvo potrápenej viery

Mária Martina Marthini

Lazár, pod' (von)!

Svedectvo potrápenej viery

Vydal: © Zachej.sk, 2017

Autor: © Mária Martina Marthini

Grafika: © Tomáš Kyška

Zodpovedná redaktorka: Zuzana Ring

Použité citáty, pokiaľ nie je uvedené inak, pochádzajú zo slovenského ekumenického prekladu Biblie.

© Slovenská biblická spoločnosť, Banská Bystrica, 2015

ISBN: 978-80-8211-047-3

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat' v akejkoľvek podobe alebo akýmkoľvek spôsobom (elektronicky, mechanicky, fotokópiami alebo iným spôsobom) bez súhlasu vlastníka autorských práv.

***Venujem svojmu ockovi
k sedemdesiatym narodeninám.***

Ďakujem ti za celý život

a

*za to, že napriek všetkému si tým najlepším otcom,
akého som na tejto zemi mohla dostať.*

*Scrivere la fede**

**Toto spojenie je v taliančine, ktorou nehovorím, no veľmi sa mi páči a čiastočne jej rozumiem ☺, a znamená „písať vieru“. Vytvorila som si ho na pozadí spojenia „cantare la fede“, ktoré raz použil Mons. Marco Frisina, taliansky skladateľ sakrálnej hudby a dirigent zboru Coro della Diocesi di Roma, na vyjadrenie dôvodu, prečo komponuje: chce predovšetkým „spievať vieru“. A keď počúvam jeho skladby (v pohode ich nájdete na internete ☺), naozaj cítim, že sa v nich nespieva o viere, ale že sa v nich spieva viera. Takže budem trochu ambiciózna, no hlavne úprimná a poviem, že aj ja chcem predovšetkým a aj touto knihou – písať svoju vieru.*

A ešte malá poznámka:

Táto kniha voľne nadväzuje na moju prvú knihu (Za)milovaná. Ak ste ju nečítali, niektoré postavy a okolnosti vám nemusia byť celkom známe a jasné.

„Nech ťa nič neznepokojuje,
nech ťa nič neláká.
Všetko sa pomíňa.
Iba Boh sa nemení.
Kto má Boha, tomu nič nechýba.
Boh sám stačí.“

sv. Terézia z Ávily

- Mami, nechcela by si byť svätá?
– Svätá? Nie. Ja chcem len – žiť...

* * *

Slávnosti vo Vatikáne sú úžasné. A to nehovorím len preto, že som zbláznená do všetkého talianskeho, rímskeho a vatikánskeho. Vlastne je to trochu paradoxné – masovky naozaj nemusím, nerobia mi dobre. No cirkevné slávnosti sú akousi záhadnou výnimkou. Tam dokážem zabudnúť aj na svoju večnú starosť – zhladúvanie toaliet. Hoci zasa stáť v rade na toaletu vnútri Berniniho kolonády môže byť tiež dosť zážitkové... Musím sa však priznať, že pri svojom dosiaľ jedinom talianskom pobyte som sa takého zážitku vzdala – len čo som totiž začula prvé tóny orchestra z Námestia svätého Petra, zabudla som aj na svoju fyzickosť, aj na všetko ostatné a po schodíkoch organových tónov som sa nechala unášať do tej nepreniknuteľnej hĺbočiny v sebe, ktorej najlepšie rozumie iba Boh...

Puerii Hebreoorúm...¹ Oduševnení speváci *Coro della Diocesi di Roma* intonujú vznešený gregoriánsky nápev a stredom Námestia sa v presne vymedzenej línii vinú desiatky purpurových a bielych rúch a vlnia myriady zelenkavých paliem a olív. Z výšky sa to všetko zdá geometricky dokonalé a rovnaké. Akoby v tom obrovskom priestore bol človek len figúrkou s akýmsi zeleným konárikom. A predsa – je Nieкто,

¹ *Deti hebrejské...* – antifóna v latinčine, ktorá sa spieva počas procesie na Kvetnú nedeľu.

komu nepochopiteľne záleží na každej z tých figúrok. Visí tu, na drevenom kríži pri obelisku. Aj na tom chladnom sivastom mramore jeho tela vidím, ako mu po rukách, po nahej hrudi a po nohách stekajú pramienky krvi. Nie je to len kamenný korpus na jednom z vatikánskych krížov; je to *môj Boh*, ktorý práve zomiera. Jediný skutočne Milujúci sa pripravuje na posledný výdych... *Dio mio, Dio mio, perché mi hai abbandonato!*...² Veľkolepé hlasy orchestra sú zrazu hlboké a vážne...

Blahorečenie Jána Pavla II. Atmosféra na Námestí svätého Petra je zvláštna. Pápež Benedikt hovorí, že náš milovaný Svätý Otec sa práve teraz na nás pozerá z okna Otcovho domu. A vzápätí vyhlasuje formulku blahorečenia. V jazykovede tomu hovoríme *deklaratívne výpovedné akty*. Slová, ktorými sa mení skutočnosť. *Aprite le porte a Cristo!*...³ Zaznievajú prenikavé fanfáry, ohlasujú víťazstvo Boha. Nad smrťou. Nad všetkým. Všetko bude dobré. Všetko už bude len dobré. Kardináli, biskupi, rádoví kňazi, všetci zaujímajú dôstojnú pózu a skláňajú hlavy pred novou realitou. Je medzi nimi aj kardinál Dziwisz. Myslím, že v tej sklonenej hlave sa mu teraz premietajú tisíce tých chvíľ a okamihov, ktoré prežil v tesnej blízkosti – svätca. Mohol pozorovať každé jeho gesto, mohol vstupovať do intimity svätého... *non abbiate paura!*...⁴ Kardinálove myšlienky sa prenikajú s mohutnými štvorhlasmi *Coro della Diocesi di Roma*. Viaceré vzájomne sa prestupujúce hlasy sú ako viaceré dimenzie, zasahujú do seba a ovplyvňujú sa. A vytvárajú veľkolepú nádheru. Mohla by sa nejako tak prenikať aj časnosť s večnosťou? Veď ak nie, potom by neboli pravdivé ani pápežove slová: Ján Pavol II. na nás hľadí z jedného z príbytkov Otcovho domu... *spalancate il*

2 Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil...

3 Otvorte dvere Kristovi!

4 nebojte sa

*vostro cuore all'amore di Dio!...*⁵ A čo sestra Marie Simon Pierre, žena zázračne uzdravená na príhovor Jána Pavla z Parkinsonovej choroby? Stojí tu, akoby jej jakživ nič nebolo. Na čo teraz asi myslí? Veď toto všetko sa tu deje aj kvôli nej. Kvôli nej a kvôli životu jedného človeka. Áno, toto všetko sa deje, pretože raz sa kdesi ďaleko odtiaľto jeden obyčajný poľský chlapec rozhodol, ako som to videla v istom filme, že bude milovať, nie nenávidieť a že odpovie na lásku Boha spôsobom, ktorým vnímal, že má odpovedať, hoci sám chcel niečo iné. Bolo to už v tomto rozhodnutí? Alebo až neskôr, v potvrdení zázračného uzdravenia? Či azda až v tej formulke, ktorú vyslovil pápež Benedikt? Kedy sa Ján Pavol II. vlastne stal svätým? A vôbec – kde a ako sa rodí svätosť človeka...?

A*ve, Maria, piena di grazia, il Signore é con te...*⁶ Ruženec v taliančine v podaní horlivých pútnikov spolu s ružovkastým západom slnka rozprestretým nad kupolou Baziliky svätého Petra vytvára akúsi kontemplatívnu kulisu pre sprievod nesúci na svojich ramenách dve presklené truhly. Iba kúsky skla oddeľujú zachované telo Pátria Pia od nášho sveta. Iba sklo. Ale – je to naozaj iba sklo, čo delí večnosť sprítomnenú v tomto nehybnom tele od časnosti pulzujúcej vo všetkých telách naokolo? Je to skutočne len tak málo? Alebo je tá vzdialenosť oveľa väčšia?... *Resta con noi, Signore, la sera...*⁷ Rímsky zbor začína jednohlasom, no postupne sa pripájajú aj iné hlasové dimenzie. A mne napadá, čo všetko je za tým. Čo všetko je za tým, že toto telo, táto schránka, tento zhuk hmoty, akým je každý z nás, nepodľahlo tomu, čomu normálne malo podľahnúť? A možno ešte viac – kto je za tým, že toto a ešte niekoľko iných výnimočných tiel, ktoré opustila duša, zostalo takých, aké boli, keď žili, keď sa hýbali, keď boli? Alebo – ešte stále sú?...

5 Otvorte dokorán svoje srdcia Božej láske!

6 Zdravaš, Mária, milosti plná, Pán s tebou...

7 Zostaň s nami, Pane, už sa zvečerieva...

Moja tridsaťročná skúsenosť vo vlastnom pozemskom tele ma naučila, že za tým *musí* byť – Boh, milosť a ohromná makačka. Ale tá makačka sa s Božou milosťou dá zvládnuť...

* * *

Pamätám si, že bol máj a ten deň bol zamračený. Zapochybovala som, či som s tým mala súhlasiť. Možno je ešte priskoro hovoriť o tom. O podvode. O zrade Boha. Tentoraz však zradil On mňa, nie ja jeho. Hoci... Niečo vo mne sa pýta, či dokáže zradiť Ten, ktorý sám bol zradený – tým najintímnejším gestom...

Ale prišiel s tým on. Nikdy predtým, odkedy sme sa stali priateľmi na Facebooku, mi nič nenapísal. A ja som tiež prestala mať potrebu niečo s ním riešiť. Až vtedy. Ako jediný reagoval na moju verejnú prosbu o modlitbu za mňa, za otca a za sestru inak než iba súcitnými lajkmi.

Cau Mati... uprimnu sustrast... netusil som ani, ze si prechadzas takym tazkym obdobim... Do kazdej modlitby vas zahrniem do-vtedy, dokym bude treba. Drzte sa, a keby, tak aj napriek tomu, ze sa az tak nepozname, mozeme sa porozpravat o vsetkom.

V mojej najtemnejšej tme sa zrazu zablyсло. Ale vtedy som sa usilovala hlavne nejako to celé prežiť, nadopovať sa liekmi a neriešiť chaos v hlave a v duši. „*Samozrejme, keď bude ten správny čas, tak potom sa neskôr môžeme porozprávať, kedykoľvek,*“ reagoval na moju prosbu o odloženie rozhovoru a dodal: „*A hlavu hore, Boh sa vždy postará o svojich!*“ Vtedy to pre mňa bola len celkom pekná fráza, aj keď počuť ju z úst chalana s tak trochu antagonistickými názormi pôsobilo zvláštne. Ale je ten správny čas už teraz?

Veľmi sa mi do toho nechcelo, no napokon som sa predsa len premočila. Hodila som na seba dlhú čiernu sukňu a obnosenú čiernu koženku. Pohľad v zrkadle sa mi zastavil na vyčnievajúcich lícných kostiach – tie ma najväčšmi usvedčovali z toho, ako som za posledné štyri mesiace schudla. Uff, a čo s vlasmi? Mľandravou rukou som si ich prečesala a zopla niečím triviálnym. Na mejkap ani na maskaru som už silu nemala. A načo? Aký zmysel to má snažiť sa, zápasit' o niečo, o hocičo, od maličkovosti až po život, keď ani s Bohom nemôžem vyhrať? *A my sme dúfali, že On zachráni Izrael...*

Už ma čakal. Stál pri konkatedrále a tiež nebol ktovieako vystrojený. V jeho postoji som však zachytila, že mu na tomto stretnutí záleží. Len som nechápala prečo. Chce pomôcť mne alebo chce iba triumfálne prezentovať svoje antagonistické náhľady voči tradičnému kresťanskému mysleniu a prežívaniu a potopiť akýkoľvek záblesk takeého myslenia svojou dokonalou argumentáciou?

Nejako tak som si totiž Šimona pamätala z Alfy. Z tej, na ktorej som slúžila. Keď sa v našej skupinke objavil prvý večer štíhly a pokročilo zarastený v sprievode rovnako štíhlej a peknej dievčiny, pomyslela som si: ‚Hm, celkom zodpovedá mojim požiadavkám na fyziognómiu Božieho muža, ale – asi už bude zadaný...‘ A tak som ho odsunula na vedľajšiu koľaj, hoci celkom mojej pozornosti neunikol. Na jednej Alfe, kde som mala vystúpiť so svojím svedectvom, som sa o ňom dozvedela zopár osobných zaujímavostí, a to v rámci nemenej zaujímavej aktivity – trhania a komentovania útržkov toaletného papiera. Bola som však taká vystresovaná, že som to pustila jedným uchom dnu a druhým hneď von. Počas skupinkových diskusií na ďalších Alfách som nevdojak tu a tam zaregistrovala nejaký Šimonov komentár – skoro vždy to bolo niečo na prvý pohľad nesúhlasné, čo veci problematizovalo, no tým prenikalo do väč-

ších hĺbok. Všimla som si tiež, že tieto svoje *inakšie* názory ostatným nevnucoval, iba jemne ponúkal. Páčilo sa mi to, keďže i ja sama som tak ustrojená – jednak preferujem hĺbku a kritické pátranie po pravde, jednak dosť rýchlo prijímam názory iných, no tie svoje podávam len opatrne a argumentovať nejaký cudzí názor dokážem tak najskôr na druhý deň, keď to už nikoho nezaujíma... Až na poslednej, predvianočnej Alfe som sa pri vzájomnej výmene kontaktov dozvedela, že tá atraktívna dievčina, s ktorou sem Šimon prvý raz prišiel, je jeho sesternica. Význam tejto informácie však vo mne onedlho prekrylo niečo oveľa významnejšie a akútnejšie...

Šimon mi podal ruku, znovu vyslovil sústrast' a k tomu pridal dva žoviálne bozky na líca. To ma stimulovalo k nepatrnému úsmevu a niekoľkým zdvorilostným frázam, no nevydržala som dlho v tejto línii. Zlomila som sa. Nezačala som síce plakať, už nie, ale súkala som zo seba jednu ponurú vetu za druhou.

„Jasné, jasné, ale počkaj,“ povedal starostlivým tónom. „Keďže sme už v *Dubline*, navrhujem najprv si objednať a potom mi môžeš všetko po poriadku povedať.“

Súhlasila som, a keď o pár minút dorazila káva, začala som Šimonovi rozprávať to, čo sa teraz pokúsim rozpovedať aj vám...

Budem to rozprávať v *zastaveniach* a už teraz viem, že ma moje rozprávanie bude bolieť a že mi pri ňom ešte stále budú tiecť slzy a búšiť srdce. Bez toho to však asi nepôjde, ak má prísť na konci vzkriesenie – moje, ale dúfam, že aj to vaše. Nech sa už týka čohokoľvek...

Prvé zastavenie

Tak úzko(stne) milovaná

Ved' ty si mi utvoril ľadviny, v matkinom živote si ma utkal.

Ž 139,13

Začnem na úplnom začiatku, pretože s poznaním, ktoré teraz mám, si myslím, že veľa vecí má korene práve tam.

Narodila som sa v povalentínsky deň, vlastne večer, v našej mestskej pôrodnici v podstate neproblémovým spôsobom. Mamka mi však raz prezradila, že krátko po pôrode, keď som už ležala v postielke v izbe, začala som zrazu zvracať, zrejme plodovú vodu alebo niečo také. Ona sama sa ku mne nevládala dostať a nik iný v izbe nebol, takže hrozilo, že sa udusím. V poslednej chvíli – tak sa to zvykne v rozprávaniach hovoriť, aby sa všetko zdramatizovalo; no myslím, že v mojom prípade to bolo ozaj dosť dramatické – prišla sestrička a pomohla mi; alebo dramatickejšie – zachránila ma. Mamka bola šťastná, že jej prvorodené dieťa je v poriadku, a, ako to býva, po pár dňoch si ma odniesli domov. Keďže bol však treskúci február a oni boli ešte stále roztrasení z toho môjho dusenia, okamžite ma zabalili do jednej, druhej, ba tuším i do tretej deky a položili kdesi k rozpálenému radiátoru. Týmto úkonom sa zrodila prehnaná starostlivosť rodičov o mňa.

Mala som byť jedináčik, čo po dvoch rokoch „narušila“ moja sestra. Teraz som Bohu neskutočne vďačná, že si tento zásah do rodinných plánov dovolil – samozrejme, viac v srdci než navonok, keďže lásku k najbližším je veľmi ťažké žiť prakticky, hoci ju aj v srdci intenzívne cítime. Prečo jedináčik? No jednoducho preto! Moja mama bola jedináčik, moja babka bola jedináčik, akurát prababka mala brata, ale naša spríbuznená rodina, s ktorou sme dlhý čas zdieľali dokonca spoločné bývanie, produkovala tiež samých jedináčikov – moja krstná bola jedináčik, jej mama bola jedináčik a tuším ešte i jej stará mama... Takže tak, byť jedináčikom je ideál, je to tak správne, lebo u nás to vždy tak bolo, a hotovo! Keby ste sa ich opýtali prečo, dostali by ste vždy takúto odpoveď.

Myslím, že fyzicky som bola v podstate zdravé dieťa. Sem-tam mi vyskočila nejaká detská chorôbka, z ktorej som sa vždy tešila, lebo ma odstavila od školy niekedy aj na tri týždne; raz ma naši zlomyseľní susedia celú zhodili do rozbujnenej prhlavy v jarku; a absolvovala som aj tradičné detské kiahne. O nič zvláštne však nešlo. Až raz, pravdepodobne na prvom stupni základnej školy, som dostala aftu. Ale nie jednu či dve, ako to býva, ale aftami som mala posiate celé hrdlo. Pritom mi poriadne stúpila teplota a naši boli zúfalí, lebo lieky zrejme nezaberali.

„Už sme fakt nevedeli, čo máme s tebou robiť. Čo som ťa mala nechať umrieť?!“ tak mi to mama interpretovala vždy, keď sme sa k tomu vrátili. Nuž, ženy (pravdepodobne to boli najmä ony) dali hlavy dokopy a vybrali sa so mnou k akejsi babizni v susednom meste. Z tej situácie si pamätám len toľko, že som stála kdesi pod zeleným popínavým viničom, mama bola vedľa mňa a babizňa nado mnou či okolo mňa pálila zá-palky, splúvala ma, k tomu pridala ešte nejaké iné veci a, samozrejme, modlila sa. Po tomto „posvätnom“ obrade sa mi zá-zračne ulavilo, afty zakrátko zmizli a rodičia boli šťastní.

Teraz príde niečo, čo vám bude na prvý pohľad pripadať hlúpe a čo ani mne dlho nedávalo nijaký zmysel. V čase môjho detstva a puberty išiel v telke seriál slovenskej proveniencie zvaný *Alžbetin dvor*. Ja osobne by som ho dnes klasifikovala ako horor, no rodina sa nad ním vždy blažene rozplývala ako nad dákou romantikou. Staršie ročníky by mohli vedieť, že išlo o film natočený podľa knižnej predlohy – rodinnej ságy jednej slovenskej autorky, kde na počiatku manžel zabije manželku kvôli nevere – zahrdúsi ju a jej telo ukryje pod krb. Tento čin vlastne znamená prekliatie pre všetky nasledujúce generácie rodu. A tak až kým v poslednej časti ktosi po mnohých desaťročiach neodhalí, čo sa stalo, tým, že otvorí krb a nájde... no, to radšej nebudem verbalizovať, lebo by to bolo naozaj nechutné (hoci si uvedomujem, že dnes bežia v telke aj nechutnejšie veci), a verím, že si to dokážete domyslieť, ak azda aj sami ten dej nepoznáte... Tak až do tohto odhalenia vlastne v každej generácii zomrie tragickým spôsobom niektorý člen rodiny, spravidla na konci každej časti. A morbídnosť takejto záverečnej scény je vždy intenzifikovaná mimoriadne účinnou dramatickou hudbou.

Dodnes mi nijako nejde do hlavy, ako sa naša úžasne katolícka rodina mohla vyžívať v scénach tohto filmu, ale ešte viac mi do hlavy nejde, ako mohli bez problémov sprístupniť takéto scény aj nám, deťom. Vlastne – sprístupňovali nám všelijaké iné scény, pretože ich bezbrehá láska nám takmer nikdy nič nezakazovala, takže by som sa asi nemala príliš čudovať... „Ale šak to je jeden krásny film, nič *také* na ňom nie je,“ vravievali. Keď mama alebo babka neboli doma, našou úlohou bolo prísľušnú časť im nahráť na video.

Dlhý čas mi ten film nerobil nič a pozerala som naň ako teľa na vráta a pritom počúvala lútostivé ženské povzdychy nad osudom nešťastníkov v závere častí. Viem však, že raz, keď

som s rodičmi bola na dovolenke, začali sa mi vracat' ani nie tak oné morbídne scény, ako skôr tá hrozivá hudba na konci. K jej fixácii mi pomohlo, že mám skvelý hudobný sluch a rôzne, aj komplikovanejšie, nápevy a úryvky skladieb si po niekoľkých počutiach dokážem kvalitne a dlhodobo zapamätať. Toto však bolo mimoriadne dotieravé. Odvtedy som stále, a najmä v tichu, tú hudbu počula celkom presne a jasne, akoby hrala naziivo vedľa mňa. Súčasne ma pritom začali prepadávať pocity nevýslovnej úzkosti, strachu, niečoho smrteľného a začala som celkom bezdôvodne plakať. Všetko toto v súhre s mojou osamelosťou, o ktorej som rozprávala v inom svojom príbehu, viedlo do depresii a fóbií, ktorými som trpela väčšinu svojho života.

V našej rodine, aspoň čo si pamätám, sa nikdy nič normálne nerozoberalo, takže verbalizovať niečo takéto, čomu som v tom veku ani ja sama nerozumela, neprichádzalo do úvahy. Príčinu svojho zvláštneho smútku a plaču som musela vysvetľovať ináč než strašidelnou filmovou hudbou. Tak som si začala vymýšľať kadejaké dôvody, ktoré nedávali zmysel, a tiež som sa rozhodla tomu filmu vyhýbať. Ibaže – nebolo veľmi kam. V tom čase sa sedem členov našej rodiny pohybovalo v priestore asi piatich izieb, z toho obývačka bola spoločná. A tam to všetko prebiehalo. Keď si ostatní všimli, ako sa správam, začali do mňa vŕtať. Dokázala som im povedať len to, že mi tá hudba nerobí dobre, čo, samozrejme, nechápali a vysmiali ma, ba neskôr, keď som už behala po dome s prstami v ušiach a nahlas a nasilu som si vyspevovala iné, veselé melódie, ma označili za čistého blázna.

Rozmýšľam, že je to zaujímavé. Moji rodičia boli intelektuáli, no nikdy sa nič v našej rodine nepsiologizovalo, nijaké rozhovory o duši, o hlave ani o srdci neprebíhali. A zaujímavé je aj to, že síce som bola ich prvorodené, teda chcené a vytúžené dieťa a viem, že ma milovali, ale tá láska bola zvláštna.

Bola plná prepiateho strachu, neslobody a nepochopenia. Vždy, keď som ochorela, starali sa o mňa viac ako dôkladne; keď mi prišlo zle, s nežnou starostlivosťou ma splúvali; keď mi po útrpných úkonoch na hodine telesnej výchovy vyskočila platnička, leteli so mnou k inej babizni, ktorá mi z očí začala prorokovať ochorenia ďalších telesných orgánov; nuž a keď sa mi niekedy prihodilo niečo vážnejšie, napríklad gangrenózny zápal slepého čreva v neskoršom veku, achkania a ochkania nebolo konca kraja, takže som začala nadobúdať presvedčenie, že moja situácia je neriešiteľná a môj stav beznádejný. Rovnakú pointu mali epizódy z iného súdka. Keď som napríklad niekam cestovala alebo keď som stála pred nejakým rozhodnutím, ktoré vyžadovalo odvahu, hoci nevelkú, mamine slová a rady, čo mi dávala, boli často plné neistoty a spochybňovania, že to, na čo sa chystám, nie je dobré, a čo ak sa mi pritom niečo stane a ako sa ona o mňa bojí a či tam musím ísť a... a... a...

Zvláštna láska. Bez zakomponovania Boha do scenára však dosť pochopiteľná.

Dnes viem, Pane, že som bola milovaná intenzívnou, no nie dokonalou láskou. Lebo iba dokonalá láska dokáže vyhnať všetok strach. Ďakujem Ti však aj za nedokonalú ľudskú lásku. Veď skrze ňu si vo mne začal otvárať priestor pre tú svoju lásku, s ktorou si ma tak zázračne utvoril...